
**NECESSITY OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF HEALTHCARE SPECIALISTS
AT THE TREATMENT OF PATIENTS WITH BURNS**

Anushka Dimitrova

Medical University - Sofia, Bulgaria, Faculty of Public Health, anushka_dimitrova@abv.bg

Abstract: Burns are severe common diseases caused by local injuries that affect all organs and systems of the body. The specificity of the trauma and the care for the patients require a multidisciplinary treatment approach. As an important part of the medical team, the nurse is an active participant and coordinator of all activities in the healing process. Applying effective health care to patients with severe burns is a challenge to nurses' professionalism. In accordance with the normative requirements for the acquisition of professional competence, the professionals in healthcare must be specially trained within the subject of "Plastic reconstruction and aesthetic surgery" (PRAS). **The aim** of the present study is to identify the need to raise the awareness and professional competence of healthcare professionals about the treatment of patients with burns. **Material and methods:** Subject of the survey are 903 healthcare professionals working in 23 medical institutions in the country. The study was conducted between 2016 and 2018. The survey uses a documentary method, a sociological survey (questionnaire) and a statistical method for processing and analyzing the results. The statistical analysis was performed through SPSS version 19.0. **Results:** With the highest relative share are professionals with working experience from 21 to 30 years (30,90%), second place take those with experience from 11 to 20 years (24.80%), third - from 31 to 40 years of working experience (21.04%). The study reveals a statistically related dependence between the study grade and working experience for the respondents working in the surgical ward, intensive care unit and surgical block ($p < 0.05$). The survey results show that over 1/3 of the respondents have a somewhat theoretical (37.40%) and practical (37.30%) training. Not a small share of respondents have lack of any theoretical (14,00%) and practical (18,20%) knowledge. 31,00 % of the respondents don't have any knowledge about materials and means of topical application, 18,70 % of them are not familiar with the bandaging techniques. For the most preferred forms of continuing education respondents indicate post-graduate qualification (47.60%), followed by those who prefer workplace training (34.20%). The analysis of the results shows a statistically significant correlation between the degree of education and the willingness of the respondents to participate in postgraduate training on the subject of burns ($p < 0.05$). **Conclusion:** The dynamically changing health needs of patients in modern healthcare require healthcare professionals to build on their professional knowledge in order to apply analytical and innovative approaches to the medical practice. The enhancement of the professional competence is a condition necessary for achieving high standards in the treatment of burns and validation of the autonomous functions of medical specialists in their practice.

Keywords: healthcare professionals, burns, professional competence**ПОТРЕБНОСТ ОТ ПРОФЕСИОНАЛНА КОМПЕТЕНТНОСТ НА
СПЕЦИАЛИСТИТЕ ПО ЗДРАВНИ ГРИЖИ ПРИ ЛЕЧЕНИЕ НА ПАЦИЕНТИ С
ИЗГАРЯНИЯ****Анушка Димитрова**Факултет по обществено здраве, катедра „Здравни грижи“, Медицински университет – София,
България, anushka_dimitrova@abv.bg

Резюме: Изгарянията представляват тежко общо заболяване предизвикано от локални поражения на тялото, влияещи върху всички органи и системи на организма. Спецификата на травмата и грижите за пациенти с изгаряния изискват мултидисциплинарен подход при лечение. Като важна част от медицинския екип, медицинската сестра е активен участник и координатор на всички дейности в лечебния процес. Прилагането на ефективни здравни грижи при пациенти с тежки изгаряния са предизвикателство пред професионализма на медицинските сестри. Съгласно нормативните изисквания за придобиване на професионална компетентност, специалистите по здравни грижи трябва да притежават специална подготовка и обучение в обхвата на специалността „Пластично-възстановителната и естетична хирургия“ (ПВЕХ). **Целта** на настоящото изследване е да се установи потребността от повишаване на информираността и професионалната компетентност на специалистите по здравни грижи относно грижите при лечение на

пациенти с изгаряния. **Материал и методи.** Обект на изследването са 903 специалисти по здравни грижи работещи в 23 лечебни заведения в страната. Изследването е проведено в периода 2016 – 2018 година. В проучването са използвани документален метод, социологически (анкетно проучване) и статистически метод за обработка и анализ на получените резултати. Статистическият анализ бе извършен с помощта на SPSS версия 19.0. **Резултати.** С най-висок относителен дял са специалистите с трудов стаж от 21 до 30 години (30,90%), на второ място са тези от 11 до 20 години (24,80%), на трето – от 31 до 40 години (21,04%). Изследването разкрива статистически зависимост между образователна степен и трудов стаж на респондентите работещи в хирургично отделение, в отделение по интензивно лечение и операционен блок ($p < 0.05$). Резултатите от проучването показват, че над 1/3 от анкетираните имат в известна степен теоретична (37,40%) и практическа (37,30%) подготовка. Липса на всякакви теоретични (14,00%) и практически (18,20%) знания имат не малък дял от респондентите. Познания относно материали и средства за локално приложение нямат 31,00% от анкетираните, а 18,70% от тях не познават превъзбочните техники при лечение на раните. За най-предпочитани форми на продължаващо обучение, анкетираните посочват курс за следдипломно обучение (47,60%), следвани от тези, които предпочитат обучение на работното място (34,20%). Анализът на резултатите показва статистически значима зависимост между образователната степен и желанието на анкетираните за участие в следдипломно обучение по темата за изгарянията ($p < 0.05$). **Заклучение.** Динамично променящите се здравни потребности на пациентите в съвременното здравеопазване изискват, специалистите по здравни грижи да надграждат професионалните си знания с цел прилагане на аналитични и иновативни подходи в медицинската практика. Повишаване на професионалната компетентност е необходимо условие за постигане на високи стандарти при лечение на изгарянията и утвърждаване на автономните функции на медицинските специалисти.

Ключови думи: специалисти по здравни грижи, изгаряния, професионална компетентност

ВЪВЕДЕНИЕ

Изгарянията представляват тежко общо заболяване предизвикано от локални поражения на тялото влияещи върху всички органи и системи на организма. Спецификата на лечебния процес и грижите при изгаряния изискват мултидисциплинарен подход при лечение. Като важна част от медицинския екип, медицинската сестра е активен участник и координатор във всички етапи на лечебния процес. Базовата подготовка и професионална компетентност на специалистите по здравни грижи изискват познания относно етиологията, патофизиологията, целите и методите на лечение, както и подходите за превенция на тежките усложнения.

Съгласно Медицинският стандарт по Пластично-възстановителната и естетична хирургия (ПВЕХ), специалистите по здравни грижи извършват общомедицински и специфични дейности, като подпомагат дейността на лекаря и извършват по назначения процедури и манипулации самостоятелно или под негов контрол, съобразно своята компетентност. Нормативно регламентираният обем на професионалната компетентност, включва ежедневно наблюдение на общото състояние на болния, основните параметри в пред- и следоперативния период (пулсова честота, температура, честота на дишането, диуреза, обем и вид на изтичащите течности през дренажи, сонда, катетри), регистриране на резултатите и уведомяване на лекуващия лекар за настъпили промени и усложнения. Медицинските специалисти по здравни грижи пряко ангажирани с обгрижването на пациенти с изгаряния трябва да бъдат обучени в специфичните техники на кардиопулмонална реанимация и справяне със спешни случаи, свързани с хирургичните процедури в областта на пластично-възстановителната и естетична хирургия. Обучението трябва да бъде надлежно проведено в съответствие с националното законодателство за професионалната им дейности, включително за устройства и процедури, използвани при извънредни ситуации.

Законът за професионалното образование и обучение (ЗПОО) регламентира основните задачи на системата за професионално обучение:

1. Придобиване на професионална квалификация.
2. Придобиване на правоспособност за професии, упражняването на които изисква такава, включително и за упражняване на регулирани професии.
3. Непрекъснато усъвършенстване на професионалната квалификация и формиране на мотивационна система за реализация в гражданското общество.
4. Формиране на обща култура на основата на националните и общочовешките ценности.

Професионалните компетентности (съгл. §1, т.11) са доказани способности за използване на професионални знания, професионални умения и личностни качества, необходими за упражняване на професия в съответствие с Националната квалификационна рамка.

Законът за съсловната организация на медицинските сестри, акушерките и асоциираните медицински специалисти регламентира продължаващото професионално обучение не като самоинициатива, а необходимост и задължение на всеки медицински специалист.

Целта на настоящото изследване е да се установи потребността от повишаване на информираността и професионалната компетентност на специалистите по здравни грижи при лечение на пациенти с изгаряния.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

В изследването са обхванати 903 специалисти по здравни грижи работещи в 23 различни лечебни заведения – университетски и многопрофилни болници за активно лечение, медицински център и филиал на спешна медицинска помощ в градовете София, Враца, Кюстендил, Благоевград, Сандански, Кърджали, Плевен, Девин, Смолян, Чепеларе, Пловдив, Бургас, Варна.

Разпределението на респондентите по възрастови групи е в широка граница. Най-голям е относителният дял на специалистите във възрастовата група от 41 г. до 50 години (34,22%), следвани от тези между 51- 60 години (32,45%). С най-малък относителния дял (5,98%) са респондентите между 20-30 години, следвани от тези над 60 години (6,09%). По данни на Българската Асоциация на Професионалистите по Здравни Грижи (БАПЗГ) средната възраст на медицинските сестри в страната е 53 години, което показва нужда от попълнение на млади специалисти в областта на сестринските грижи.

С най-висок относителен дял са специалистите по здравни грижи с трудов стаж от 21 до 30 години (30,90%), на второ място са тези от 11 до 20 години (24,80%), на трето – от 31 до 40 години (21,04%). Респондентите с общ трудов стаж до 5 години (10,30%) и тези над 40 години (2,55%) представляват един малък относителен дял сред изследваните. През последните години на ХХ век в обучението на медицинските сестри се въведе съвременен модел за полагане на грижи, които все по-успешно се прилагат в болничното лечение. Следователно за специалистите с трудов стаж по-голям от 20 години, непрекъснатото обучение и повишаването на професионалната компетентност е фундаментална необходимост за поддържане на високи стандарти в медицинската практика.

Табл. 1. Разпределение според трудов стаж по специалност

години	Хирургично отделение		Специализирани отделения за лечение на изгаряния		Клиника по анестезиология и интензивно лечение		Спешно приемно отделение/спешна медицинска помощ		Операционен блок	
	Брой	Отн. дял в %	Брой	Отн. дял в %	Брой	Отн. дял в %	Брой	Отн. дял в %	Брой	Отн. дял в %
1 до 5 г.	103	11,41	29	3,21	64	7,09	102	11,29	40	4,43
6 до 10 г.	35	3,87	16	1,77	28	3,10	23	2,54	15	1,66
11 до 20 г.	92	10,19	23	2,55	44	4,87	70	7,75	24	2,66
21 до 30 г.	73	8,08	13	1,44	22	2,43	20	2,21	13	1,44
над 31 г.	28	3,10	5	0,55	5	0,55	14	1,55	2	0,22
общо	331	36,65	86	9,52	163	18,05	229	25,36	94	10,41

Според получените резултати най-голям е относителният дял на анкетираните, работещи в отделение по хирургия (36,65%), на второ място са работещите в спешни отделения в т.ч. СМП (25,36%), на трето – клиника по анестезиология и интензивно лечение или отделения по интензивно лечение (18,05%). Съгласно медицинския стандарт по пластично-възстановителната и естетична хирургия (ПВЕХ) в зависимост от степента на увреждане, лечението на пострадали с изгаряния могат да се извършват в лечебни заведения за извънболнична и болнична помощ с хирургична насоченост.

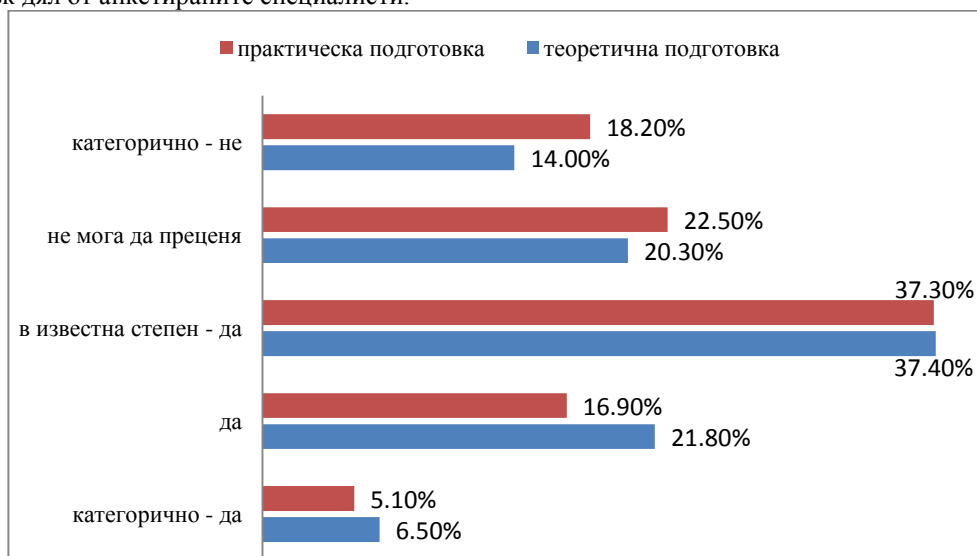
Съществува голямо разнообразие по отношение на образователната степен на респондентите в хирургичните, интензивните и операционни структури на проучените лечебни заведения за болнична помощ. (табл.2.) Това голямо разнообразие в образованието на медицинските сестри е в резултат на проведените реформи в областта на професионалното и Университетско образование в страната през последните години.

Табл. 2. Образователна степен на респондентите и трудов стаж в хирургично отделение, КАИЛ и операционен блок

Образователна степен	ХО		ОИЛ/ КАИЛ		Операционен блок	
	Брой	Отн. дял в %	Брой	Отн. дял в %	Брой	Отн. дял в %
средно-специално	7	0,77	2	0,22	1	0,11
полувисше	105	11,63	45	4,98	25	2,77
специалист	59	6,53	36	3,99	15	1,66
бакалавър	106	11,74	54	5,98	47	5,20
бакалавър по УЗГ	30	3,32	15	1,66	5	0,55
магистър по УЗГ	23	2,55	15	1,66	3	0,33
общо	330	36,54	167	18,49	96	10,62

Направените изследвания разкриват статистически значима зависимост между образователна степен и трудов стаж на респондентите работещи в хирургично отделение, в отделение по интензивно лечение (ОИЛ/ КАИЛ) и операционен блок ($p < 0.05$).

По отношение на самооценка на респондентите относно теоретичната и практическа подготовка за грижите при пациенти с изгаряне резултатите показват, че най-голям е относителният дял на анкетираните, които имат в известна степен теоретична (37,40%) и практическа (37,30%) подготовка. На второ място са тези, които не мога да преценят, както за теоретичната (20,30%) така и за практическата (22,50%) им подготовка по темата. Липсата на всякакви теоретични знания (14,00%) и практически познания (18,20%) са не малък дял от анкетираните специалисти.

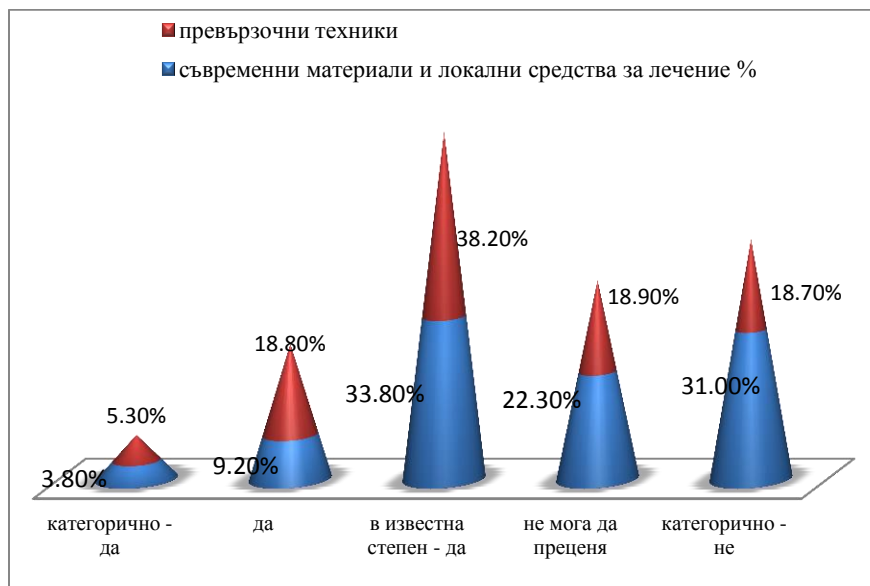
Фиг. 1. Самооценка на анкетираните относно теоретичната и практическа подготовка за грижите при пациенти с изгаряния

Анализ на резултатите показва статистическа значима зависимост между общия трудов стаж на специалистите по здравни грижи и тяхната теоретична ($p < 0.05$) и практическа подготовка ($p < 0.05$) за полагане на грижи при лечение на пациенти с изгаряния.

Посочените резултати определено показват необходимостта от обучение на медицинските специалисти в областта на лечението и грижите при изгаряния, чрез различни форми на продължаващо обучение. Практическата подготовка и обучение на професионалистите по здравни грижи в тази област се затруднява поради ограничени брой структури в страната, които са специализирани за лечение на пациенти с тежка степен изгаряния.

Познаването на превързочната техника, както и на съвременните подходи на лечение са от съществено значение за оказване на качествена медицинска помощ. Малко над 1/3 от респондентите посочват, че в известна степен познават съвременните материали и локални средства за лечение (33,80%),

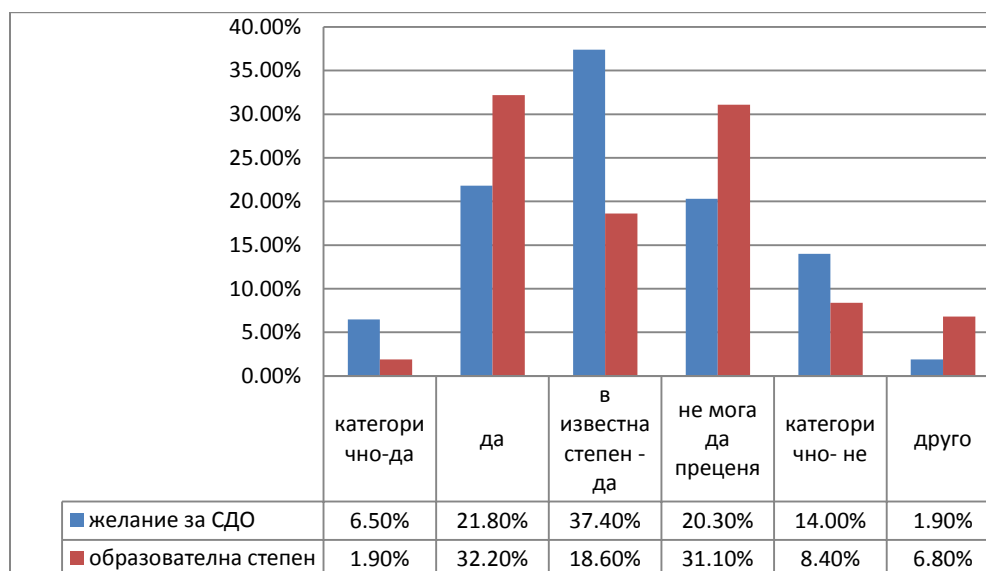
като приблизително със същия относителния дял са тези, които познават превързочните техники (38,20%). Специалистите категорично заявили, че нямат никакви познания за материали и средства за лечение са 31,00% от анкетираните, а 18,70% от тях не познават превързочните техники при лечение на раните.

Фиг.2. Познания по отношение на превързочни техники и съвременни материали и локални средства за лечение

Анализът на посочените резултати показва статистически значима зависимост между общия трудов стаж на респондентите и практическите познания на превързочните техники ($p < 0.05$) и съвременните материали и локалните средства за лечение на раните от изгаряния ($p < 0.05$).

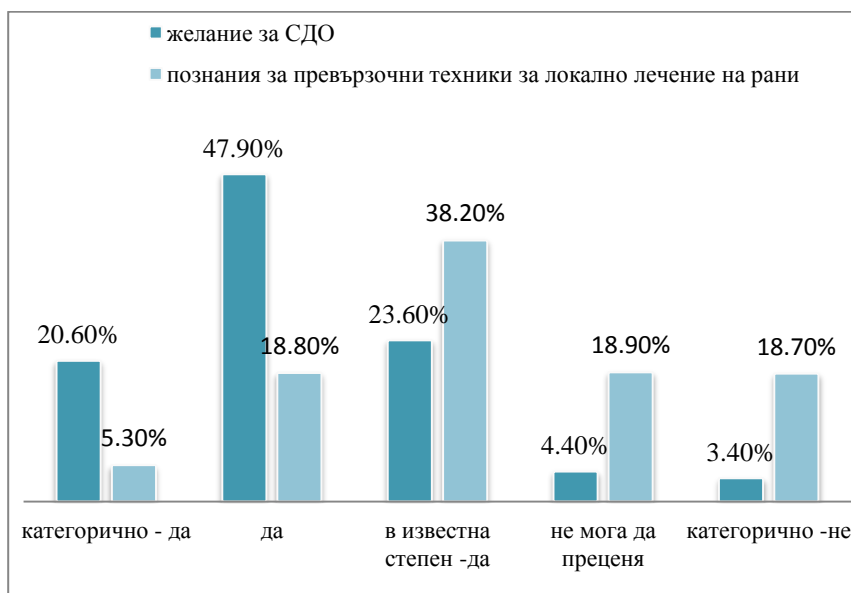
За най-предпочитани форми на продължаващо обучение, анкетираните посочват курс за следдипломно обучение (47,60%), следвани от тези, които предпочитат обучение на работното място (34,20%). При направения анализ се разкрива статистически значима зависимост между образователната степен и желанието на анкетираните за участие в следдипломно обучение по темата ($p < 0.05$).

Фиг.3. Образователна степен на респондентите и проява на желание за участие в СДО

Непрекъснатото обучение е пряко свързано с упражняване на медицинската професия. Повишаването на професионалните компетенции на специалистите по здравни грижи е необходимо условие за постигане на високи стандарти при лечение на изгаряния, но това изисква осигуряване на възможности и лесен достъп до продължаващо обучение. Организацията и финансирането на този вид обучение трябва да бъде планирано в бюджета на здравните и лечебни институции.

Съотношението между респондентите категорично заявили желание за участие в следдипломно обучение е съответно 20,60% към 5,30%, които имат познания за превързочните техники при лечение на раните. Относителният дял на анкетиранияте специалисти посочили отговор „да” за следдипломно обучение е съответно 47,90% към 18,80% при тези с познания относно локалното лечение на раните от изгаряния.

Фиг.4. Желание за участие в СДО и наличие на познания за превързочните техники за лечение на раните

Резултатите от проучването показва, необходимост и проява на желание за обучение на специалистите по здравни грижи, работещи в хирургичните отделения на болничната помощ и структурите за извънболнична помощ по отношение на съвременните методи за локално лечение на раните от изгаряния.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Динамично променящите се здравни потребности на пациентите в съвременното здравеопазване изисква, специалистите по здравни грижи да надграждат своите знания и умения с цел прилагане на аналитични и иновативни подходи в медицинската практика. Повишаването на професионалната компетентност е необходимо условие за постигане на високи стандарти при лечение на изгаряния и утвърждаване на автономните функции на медицинските специалисти. От икономическа гледна точка непрекъснатото обучение трябва да се разглежда, като интегрална част от всеобщата тенденция за повишаване на икономическата ефективност на болничната помощ в страната.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Александрова, М. Съвременни тенденции в обучението на медицинските сестри., С., 2007
- [2] Александрова, М. Модели за непрекъснато обучение на медицинските сестри. В: Сборник научни статии на ЮЗУ „Неофит Рилски”. Съвременното образование – мисия и визия., С., 2010
- [3] Димитрова, А. Качество на здравните грижи при пациенти с изгаряне., Дисертационен труд, С, 2018
- [4] Закон за съсловната организация на медицинските сестри, акушерките и асоциираните медицински специалисти (обн. ДВ. бр.46 от 3 Юни 2005г., изм. ДВ. бр.101 от 28 Декември 2010г.)
- [5] Закон за професионалното образование и обучение (изм. и доп. ДВ. бр.59 от 29 Юли 2016 г.)

- [6] Наредба № 6 от 24.08.2015 г. за утвърждаване на медицински стандарт "Пластично-възстановителна и естетична хирургия", обн., ДВ, бр. 72 от 18.09.2015 г., в сила от 1.01.2016 г.
- [7] Чанева, Г. Качество на сестринските грижи в болницата., Дисертационен труд, С., 2006
- [8] Чанева, Г. Управленски подходи за ефективни здравни грижи. ЦМБ, МУ – София, 2015